

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРИНИНГ
БУЙРУҒИ

2018 йил “12” январь № 28

Тошкент ш.

**Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил
8 январдаги ЎРҚ-457-сон Қонуни ва Вазирлар
Маҳкамасининг 2018 йил 10 январдаги
12/1-62-сон топшириғи ижроси тўғрисида**

Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 8 январдаги “Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида”ги ЎРҚ-457-сон Қонуни ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 10 январдаги 12/1-62-сон топшириғи ижросини таъминлаш мақсадида

Б У Ю Р А М А Н:

1. Вазир ўринбосарлари, бошқарма ва бўлим бошлиқлари, вазирлик ҳузуридаги ташкилотлар раҳбарлари ҳамда олий таълим муассасалари ректорларига Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 8 январдаги “Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида”ги ЎРҚ-457-сон Қонуни раҳбарлик ва ижро учун қабул қилинсин.

2. Бош ҳуқуқшунос (Р.Сулейманова) вазирлик ҳузуридаги Маънавият ва маърифат маркази (О.Худойназаров) билан биргаликда қонун ҳужжатлари тўлиқ хатловдан ўтказилишини, тегишли қонуности ҳужжаларини қабул қилиш ва уни амалга ошириш юзасидан ташкилий-техник чора-тадбирларни амалга ошириш заруриятини ўрганиш ҳамда 2018 йил 20 январга қадар ушбу Қонунни амалга ошириш юзасидан чора-тадбирлар режасига таклифлар ишлаб чиқиш ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигига тақдим этиш вазифалари топширилсин.

3. Ушбу буйруқ ижросини назорат қилиш вазирнинг биринчи ўринбосари Д.Набиев зиммасига юклатилсин.

Вазир

И.Маджидов

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИ
ПРЕМЬЕР-МИНИСТР РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

А.Ж. Раматовга
Бош вазир ўринбосарларига

Адлия вазирлиги (Давлетовга) – чақирик
Вазирлик ва идораларга (рўйхат бўйича)
Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши,
вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари

1. Ўзбекистон Республикасининг “Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида” 2018 йил 8 январдаги УРҚ-457-сон Қонунини маълумот ва ижро учун қабул қилинсин.

2. Қонун ҳужжатлари тўлиқ хатловдан ўтказилсин, тегишли қонун ости ҳужжатларини қабул қилиш ва уни амалга ошириш юзасидан ташкилий-техник чора-тадбирларни амалга ошириш зарурияти ўрганилсин ҳамда **2018 йил 20 январга қадар** ушбу Қонунни амалга ошириш юзасидан чора-тадбирлар режасига таклифлар Адлия вазирлигига киритилсин.

Адлия вазирлиги (Давлетовга)

3. **2018 йил 10 февралга қадар** ушбу Қонунни амалга ошириш юзасидан келишилган чора-тадбирлар режаси тасдиқлаш учун киритилсин.

Д.Н. Каландаровга департамент мудириларига

OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

Qabul № 99
2018 y. "12" 01

Арипов

2018 йил “ 9 ” январь

№ 12/1-62 10.01.2018

Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида

Қонунчилик палатаси томонидан 2017 йил 14 декабрда
қабул қилинган
Сенат томонидан 2017 йил 20 декабрда
маъқулланган

1-боб. Умумий қоидалар

1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади ва асосий вазифалари

Ушбу Қонуннинг мақсади маъмурий тартиб-таомилларни амалга ошириш соҳасидаги муносабатларни тартибга солишдан иборат.

Ушбу Қонуннинг асосий вазифалари маъмурий органлар билан муносабатларда қонуни устуворлигини, жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлашдан иборатдир.

2-модда. Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисидаги
қонун ҳужжатлари

Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Махсус маъмурий тартиб-таомилларни белгиловчи қонун ҳужжатлари жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳолатини ёмонлаштирмаслиги керак.

Маъмурий тартиб-таомилларни амалга оширишга доир у ёки бу муносабатлар махсус маъмурий тартиб-таомилларни белгиловчи қонун ҳужжатлари билан тартибга солилмаган ҳолларда ушбу Қонун нормалари қўлланилади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Умумий бўлими
Қир. № 7-62
«09» 01 2018 йил

01-79

3-модда. Ушбу Қонуннинг қўлланилиши соҳаси

Ушбу Қонун маъмурий органларнинг манфаатдор шахсларга нисбатан маъмурий-хукукий фаолиятига, шу жумладан лицензия, руҳан бериш, рўйхатдан ўтказиш тартиб-таомилларига, давлат хизматларини кўрсатиш билан боғлиқ бошқа тартиб-таомилларга, шунингдек қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа маъмурий-хукукий фаолиятга нисбатан татбиқ этилади.

Ушбу Қонун норматив-хукукий ҳужжатларни ташрифи ва қабул қилиш, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ундириш, деият хизматини ўташ, референдумлар, сайловлар ўтказиш, мулоффа, жамоат хайфианлиги ва хукук-тартиб соҳасида, шунингдек тезкор-қидирув фаолияти, сурштириув, дастлабки тергов, жиноий мажбурилов чораларини қўллаш билан боғлиқ бўлган бошқа фаолият, суд ишини юритиш, маъмурий хукукбузарликлар тўғрисидаги ишларни юритиш соҳасида юзага келадиган муносабатларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Жисмоний ва юридик шахсларнинг мувожадатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонуннинг қўлланилиши соҳасига кирувчи муносабатларга нисбатан татбиқ этилмайди.

4-модда. Асосий тушунчалар

Ушбу Қонунда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади.

манфаатдор шахс – қабул қилинадиган маъмурий ҳужжат ёки маъмурий ҳаракат қаратилган шахс, шунингдек хукукларини ва қонуний манфаатлари маъмурий ҳужжатга ёки маъмурий ҳаракатга дахлдор бўлган ёхуд дахлдор бўлиши мумкин бўлган шахс;

маъмурий иш юритиш – маъмурий тартиб-таомил орқали тартибга солинган маъмурий ишни кўриб чиқиш, маъмурий ҳужжатни қабул қилиш, уни маъмурий шикоят бўйича қайта кўриш, шунингдек маъмурий ҳужжатни ижро этиш жараёни;

маъмурий ихтиёрлик (дискрецион ваколат) – маъмурий органнинг қонун ҳужжатлари доирасида йўл қўйилган чоралардан бирини қонунийликка ва мақсадга мувофиқликка ўзи баҳо бериши асосида ўз ихтиёрига кўра қўллаш ёки тегишли чорани қўллашдан воз кечини ҳуқуқи.

маъмурий органлар – маъмурий-хукукий фаолият соҳасида маъмурий бошқарув ваколати берилган органлар, шу жумладан давлат бошқаруви органлари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, шунингдек ушбу фаолиятни амалга оширишга ваколатли бўлган бошқа ташкилотлар ва шахслар тунгани қонунлар.

маъмурий тартиб-таомил – маъмурий органларнинг маъмурий-хукукий фаолиятини тартибга солувчи процессуал қонунлар.

маъмурий ҳаракатлар – маъмурий органнинг жисмоний ва юридик шахсларга нисбатан маъмурий-хукукий фаолият соҳасида амалга оширилган, маъмурий ёки процессуал ҳужжат бўлмаган, юридик аҳамиятга эга ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги);

маъмурий ҳужжат – маъмурий органнинг оммавий хукукий муносабатларни юзага келтиришга, ўзгартиришга ёки тугатишга қаратилган ҳамда айрим жисмоний ёки юридик шахслар учун ёхуд муайян хусусий белгиларига кўра ажратиладиган шахслар гуруҳи учун муайян хукукий оқибатлар келтириб чиқарувчи таъсир чораси;

маъмурий-хукукий фаолият – айрим жисмоний ёки юридик шахсларга ёхуд муайян хусусий белгиларига кўра ажратиладиган шахслар гуруҳига таъсир кўрсатувчи бошқарув фаолияти;

процессуал ҳужжат – маъмурий орган томонидан маъмурий иш юритиш давомида қабул қилинадиган, маъмурий ишни мазмунан ҳал этмайдиган ҳужжат.

5-модда. Маъмурий тартиб-таомилларнинг асосий принциплари

Маъмурий тартиб-таомилларнинг асосий принциплари қуйидагилардан иборат:

қонунийлик;

мутаносиблик;

иншончилик;

тингланиш имкониятининг мавжудлиги;

маъмурий тартиб-таомилларнинг очиқлиги, шаффофлиги ва тушунарлилиги;

манфаатдор шахслар ҳукукларининг устуңлиги;

бюрократик расмиятчиликка йўл қўйилмаслиги;

мазмунан қамраб олиш;

маъмурий иш юритишининг «бир дарча» орқали амалга оширилиши;

тег хукуқчилиги;

ишончининг химоя қилиниши;

маъмурий ихтиёрликнинг (дискрецион ваколатнинг) қонунийлиги; текшириш.

6-модда. Қонунийлик принципи

Маъмурий тартиб-таомиллар Ўзбекистон Республикаси Конституциясига, ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилиши керак.

7-модда. Мутаносиблик принципи

Маъмурий иш юритиш жараёнида жисмоний ва юридик шахсларга кўрсатиладиган таъсир чоралари маъмурий орган томонидан кўрилган қонуний мақсадга эришиш учун мос ва етарли бўлиши ҳамда манфаатдор шахсларга аълоқ келар кийинчилик туғдирмамаслиги керак.

8-модда. Ишончлилилик принципи

Маъмурий иш юритиш давомида манфаатдор шахслар томонидан тақдим этилган хабарлар ҳолатлар тўғрисидаги хужжатлар ва маълумотлар ақсиз исботланмаганига аълоқ ишончлиги ҳисобланади.

Манфаатдор шахслар томонидан тақдим этилган хужжатлар ва маълумотларнинг ҳақиқийлигига шубҳа пайдо бўлган тақдирда, маъмурий орган уларнинг ишончлилигини мустақил равишда ва ўз ҳисобидан текшириш учун чоралар кўриши.

Маъмурий иш юритиш давомида манфаатдор шахслардан улар тақдим этган хужжатларнинг ёки маълумотларнинг ишончлилигини тасдиқловчи қўшимча материаллар талаб қилини, агар қонунида бундай талаб белгиламанган бўлса, тақдимилади.

9-модда. Тинчликни амколотганининг мавжудлиги принципи

Маъмурий орган манфаатдор шахсга маъмурий хужжатни қабул қилиш учун аҳамиятга эга бўлган барча ҳолатлар юзасидан ўз фикрини билдириши имкоқиятини бериши шарт.

10-модда. Маъмурий тартиб-таомилларнинг очқклиги, шаффоқлиги ва тушунарлилиги принципи

Маъмурий тартиб-таомиллар очқк, шаффоқ ва манфаатдор шахслар учун тушунарли бўлиши лозим.

Маъмурий органлар маъмурий тартиб-таомиллар ҳақиқий аҳволидан давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаоқиятини ошқлиши тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиламан усуллар орқали орган фойдаланилишини таъминлаши шарт.

11-модда. Манфаатдор шахслар ҳуқуқларининг устуңлиги принципи

Маъмурий иш юритиш давомида юзага келадиган, қонун хужжатларининг баргараф этиб бўйинламан барча қарарларнинг аълоқ ва ноаниқликлари манфаатдор шахслар ўрнинда қелишмоқийлиги мавжуд бўлмаган тақдирда, ушбу манфаатдор шахслар фойдасига таъкил қилини.

12-модда. Бюрократик расмиётчиликка йўл қўйилмаслиги принципи

Манфаатдор шахсларга мажбуриятлар орқали қийинчилик туғдириш, фақат расмий қондилар ва талабларга риоя этилиши мақсадидагина уларга ҳуқуқлар бериши ред этиш ёки уларнинг ҳуқуқларини бошқача тарзда чеклаш маъмурий органларга тақдимилади.

Агар манфаатдор шахс виждонан ҳаракат қилган, ўз мажбуриятларини мазмуниан бажарган бўлса ҳамда расмий қондилар ва талабларнинг йўл қўйилган бўйинлаши маъмурий ишни мазмуниан тўғри ҳал қилишга тўсқинлик қилмаса, манфаатдор шахс томонидан расмий қондилар ва талабларга риоя этилмаганлиги номувофиқ маъмурий хужжатни қабул қилиш учун асос бўлиб хизмат қила олмайди.

13-модда. Мазмуниан қамраб олиш принципи

Маъмурий органлар манфаатдор шахсларга илгари ушбу шахслар томонидан бошқа ҳаракатлар доирасида бажарилган талабларни қўйишга ҳасли эмас.

Агар маъмурий органга тақдим этилган хужжатлар ва маълумотлар маъносига кўра бошқа зарур хужжатлар мазмунини ўз ичига олса, ушбу хужжатлар қўшимча ёки алоҳида тарзда талаб қилиниши мумкин эмас.

Агар амалга оширилган маъмурий тартиб-таомил маъносига кўра бошқа маъмурий тартиб-таомилларни ўз ичига олса, қонун хужжатларида назарда тутилган ҳолларда улар ҳам амалга оширилган деб ҳисобланади.

14-модда. Маъмурий иш юритишнинг «бир дарча» орқали амалга оширилиши принципи

Маъмурий органга маъмурий тартиб-таомилли амалга ошириш учун бошқа маъмурий органлардан ҳамда ўзга органлардан хужжатлар ва маълумотлар олиш талаб этилган ҳолларда, маъмурий иш юритиш «бир дарча» принципи бўйича амалга оширилиб, буида маъмурий орган зарур хужжатлар ва маълумотларни мустақил равишда, манфаатдор шахсларнинг иштирокисиз, идоралараро ўзаро ҳамкорлик воситасида олади, бундан қонун хужжатларида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

15-модда. Тенг ҳуқуқлилилик принципи

Маъмурий органларга бир хилдаги ҳақиқий ҳолатларга эга маъмурий ишларни ҳал этишда тенг бўлмаган ёйлашуви намоеън этиш тақиқланади. Ҳақиқий ҳолатлари бўйича жиддий фарқланадиган маъмурий ишларни бир хил тарзда ҳал этишга йўл қўйилмайди.

Маммурий орган маммурий ихтиёрлийликни (дискрецион ваколатини) бир хил усулда амалга ошириши шарт. Ушбу қонун маммурий ихтиёрлийликни (дискрецион ваколатини) амалга ошириши билан боғлиқ бўлиши, шакланган маммурий амалиёт ўзгартирилишини назарда тутилади.

16-модда. Ишончнинг химоя қилиниши принципи

Ишончан ҳаракат қилувчи манфаатдор шахсларнинг маммурий ҳуқуқини бўлиши ишончи қонун билан қўриқланади.

Маммурий органлар манфаатдор шахсларнинг юзага келган маммурий амалиёт билан боғлиқ қонуний қутилган натижаларини хурмат қилиши шарт. Юзага келган маммурий амалиётнинг ўзгартирилиши жамоат манфаатлари билан оқинган бўлиши, умумий ҳуқуқиятга эга ва барқарор бўлиши керак.

17-модда. Маммурий ихтиёрлийликнинг (дискрецион ваколатинини) қонунийлиги принципи

Маммурий орган маммурий ихтиёрлийликни (дискрецион ваколатини) қонун ҳужжатларида белгиланган доирада амалга ошириши шарт.

Маммурий ихтиёрлийлик (дискрецион ваколат) асосида қабул қилинган маммурий ҳужжатлар ва амалга оширилган маммурий ҳаракатлар ушбу ваколатнинг мақсадига мос қилиши керак.

18-модда. Текшириши принципи

Маммурий орган маммурий ишни тўғри хил қилиши учун аҳамиятга эга бўлган барча ҳақиқий ҳолатларни ҳар томонлама, тўлиқ ва ҳолисона текшириши шарт.

Зарурат бўлганда, маммурий орган манфаатдор шахслар томонидан тақдим этилган далиллар билан чекланмасдан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ўз ташаббуси билан қўшимча далиллар йиғишига ҳақли.

19-модда. Маммурий тартиб-таомиллар принципларининг қўлланлиши

Маммурий ҳужжатлар ва маммурий ҳаракатлар маммурий тартиб-таомилларнинг принципларида мувофиқ бўлиши керак.

Маммурий тартиб-таомиллар принципларини аномувофиқлик маммурий ҳужжатларнинг ва маммурий ҳаракатларнинг бекор қилинишига ёки қайта қўриб чиқилишига олиб келади.

2-боб. Маммурий тартиб-таомилларнинг умумий қондалари

20-модда. Маммурий ишларнинг тааллуқлилиги

Маммурий органлар маммурий иш юритишни қонун ҳужжатларида ўз ваколатига киритилган масалалар юзасидан амалга оширади.

Маммурий ишларнинг тааллуқлилиги тўғрисидаги низолар маммурий органлар учун юқори турувчи ҳисобланган орган ёки махсус ваколатли орган томонидан ҳал этилади.

21-модда. Идоралараро ҳамкорлик

Идоралараро ҳамкорлик маммурий органнинг қўмақлашиш тўғрисидаги сўрови асосида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади. Бўйсунув муносабатларида бўлган маммурий органлар ўртасидаги муносабатлар идоралараро ҳамкорлик ҳисобланмайди.

Маммурий органнинг қўмақлашиш тўғрисидаги сўрови самаралироқ тарзда тегишли ёрдам қўрсата оладиган ваколатли маммурий органга йўлланishi керак.

Маммурий органнинг қўмақлашиш тўғрисидаги сўровига жавоб берилмаганлиги маммурий ишнинг ҳал этилишига тўсқинлик қилмаслиги керак.

22-модда. Маммурий иш юритиш иштирокчилари

Маммурий иш юритиш иштирокчилари қуйидагилардан иборат:
маммурий орган;

қабул қилинаётган маммурий ҳужжат ёки амалга оширилаётган маммурий ҳаракат ўзига қаратилган шахс (бундан бўён матнда адресат деб юритилади);

ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига маммурий ҳужжат ёки маммурий ҳаракат дахлдор бўлган ёхуд дахлдор бўлиши мумкин бўлган шахс (бундан бўён матнда учинчи шахс деб юритилади).

Маммурий орган учинчи шахсларни маммурий иш юритишида иштирок этишига ўз ташаббусига ёки манфаатдор шахснинг илтимосномасига қўра жалб қилиши мумкин.

Қонун ҳужжатларида белгиланган ҳолларда учинчи шахслар маммурий иш юритишида иштирок этишига мажбурий тартибда жалб этилади.

23-модда. Маммурий иш юритишида вақиллик

Юридик шахслар маммурий иш юритишида қонун ҳужжатларида, таъсис ҳужжатларида ёки қонунга мувофиқ берилган ва расмийлаштирилган ишончномада белгиланган ваколатлари доирасида ҳаракат қилувчи ўз вақиллари орқали иштирок этади.

Жисмоний шахслар маъмурий иш юритишда бевосита ёки ўз вакиллари орқали иштирок этиши мумкин, ошдан қонун ҳужжатларида уларнинг шахсан иштирок этиши зарурлиги назира тутилган ҳоллар мустасно. Вақилнинг иштирок этиши жисмоний шахснинг маъмурий иш юритишда шахсан иштирок этиш ҳуқуқидан маҳрум қилмайди. Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда вақилнинг нақаданлар қонунга мувофиқ берилиши ва расмийлаштирилган ишолчиномада баён этилиши керак.

Манфаатдор шахсларнинг вақили маъмурий иш юритишда таълиқли бarchа ҳаракатлари ўзи вақиллик қилаётган шахс номидан бажаришга вақолатидир, шунингдек, агар қонунда ёки унинг вақолатини тасдиқловчи ҳужжатда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, маъмурий иш юритишнинг ўзи вақиллик қилаётган иштирокчиси эга бўлган бarchа ҳуқуқлардан фойдаланилади.

24-модда. Манфаатдор шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Манфаатдор шахслар маъмурий иш материаллари билан танишиш, улардан кўчирмалар олиш, нўسخа кўчириш, рад қилиш тўғрисида арз қилиш, далиллар тақдим этиш, далилларни текширишда иштирок этиш, маъмурий иш юритишда иштирок этиш бошқа шахсларга савоаллар бериш, маъмурий иш юритиш бўйича арз қилиш, илтимосномалар бериш, маъмурий органга оғзаки ва ёзма ташаббуслар бериш, маъмурий иш юритиш давомида келиб чиққан бarchа масалалар бўйича ўч вақилларнинг баён этиш, бошқа манфаатдор шахсларнинг ариғалари, илтимосномалари ва вақиларига қарин эгитириш билдириш, маъмурий ва процессуал ҳужжатлар, шунингдек маъмурий ҳаракатлар устидан шикоят қилиш ҳуқуқига эга.

Манфаатдор шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин.

Манфаатдор шахслар ўзига берилган процессуал ҳуқуқлардан виждонан фойдаланиши ва қонун ҳужжатларида ўз зиммасига юксатилган мажбуриятларни бажариши керак.

25-модда. Маъмурий иш юритиш олиб борилмаган тили

Маъмурий органда маъмурий иш юритиш ўзбек тилида, қоракалпоқ тилида ёки муайян жойдаги кўпчилик аҳоли сўзлашадиган тилида олиб борилади.

Маъмурий иш юритиш иштирокчилари маъмурий иш юритишда иштирок этиш ва маъмурий иш материаллари билан танишиш чоғида, зарурат бўлганда, таржимон хизматидан фойдаланиши мумкин, шунингдек улар ўз она тилида сўзлаш ҳуқуқига эга.

26-модда. Маъмурий иш юритишда ҳуқуқий ворислик

Манфаатдор шахслардан бири маъмурий иш юритишдан маъмурий ҳужжат қабул қилинганда қадар чиқиб кетган тақдирда, мазкур шахсни унинг ҳуқуқий вориси билан алмаштиришга, агар бундай ҳуқуқий ворислик қонун ҳужжатларида мувофиқ мумкин бўлса, йўл қўйилади.

Маъмурий орган ўзгартирилган, тугатилган ёки унинг номи ўзгартирилган тақдирда, қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳуқуқий ворисликка йўл қўйилади.

Ҳуқуқий ворис маъмурий ишга киришунга қадар маъмурий иш юритиш давомида амалга оширилган бarchа ҳаракатлар ўрнини бўшатиб берган манфаатдор шахсга қай даражада мажбурий бўлган бўлса, ҳуқуқий ворис учун ҳам шу даражада мажбурийдир.

27-модда. Маъмурий ишнинг ҳал қилишга кўмаклашувчи шахслар

Маъмурий ишнинг ҳал қилишга кўмаклашувчи шахслар (гувоҳлар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва бошқалар) маъмурий иш юритишга ихтиёрлиқ ёки шартнома асосида маъмурий орган томонидан ўз ташаббусига ёки манфаатдор шахсларнинг илтимосномасига кўра, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда жалб қилинади.

Маъмурий орган гувоҳ, эксперт ва таржимонни била туриб ёлгон кўрсатувлар, нотўғри эксперт хулосалари берганлик ҳамда нотўғри таржима қилганлик учун жавобгарлик тўғрисида оғохлантириши шарт.

28-модда. Маъмурий иш юритишда гувоҳ

Маъмурий ҳужжатни қабул қилишда аҳамиятга эга бўлган маълумотларни баён этиш ёки маъмурий органнинг мансабдор шахси томонидан муайян ҳаракатларнинг амалга оширилиши фактини гувоҳлантириш учун гувоҳ маъмурий иш юритишга, агар қонун ҳужжатларида бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, ихтиёрлиқ тартибда жалб қилиниши мумкин.

Гувоҳ ўз хоҳишига кўра оғзаки ёки ёзма кўрсатувлар беради. Гувоҳнинг оғзаки кўрсатувлари маъмурий орган томонидан тегишли баённомада баён этилади.

29-модда. Маъмурий иш юритишда эксперт

Маъмурий орган фан, техника, санъат ёки ҳунар соҳасида махсус билимлар талаб этиладиган масалалар юзасидан хулоса бериш учун экспертиза тайинлаши мумкин.

Экспертлар тайинлаш ва экспертлар томонидан ташуутиришишни керак бўлган масалалар доирасини аниқлаш чоғида маъмурий иш юритишнинг барча иштирокчилари фикри инобатга олинади.

Эксперт экспертиза предметига тааллуқли маъмурий иш материаллари билан танишиш, улардан зарур маълумотларни ёниб олиш ёки кўчирма нусхалар олиш, маъмурий иш юритишда иштирок этувчи шахсларга ва гуноҳларга саволлар бериш, жойида кўздан кечиришда, асослиния-нигтахон тадбирларида ҳамда эксперт баҳолашдан ўтказишга қаратишган бошқа ҳаракатларида иштирок этиш ҳуқуқига эга. Эксперт, агар унга тақшим этилган материаллар экспертига ўтказиш учун етарли бўлмаса ёки эксперт ўз зиммасига юклатилган мажбуриятни бажариш учун зарур биلىмларга эга бўлмаса, ҳудудас беришни рад этишни мумкин.

Эксперт ўз текширишларининг натижалари бўйича эксперт ҳулосасини тақдим этади. Маъмурий органнинг ёки маъмурий иш юритишдаги бошқа иштирокчиларнинг талабига кўра эксперт ўз ҳулосаси юзасидан кўшимча ташуутиришлар бериши керак.

30-модда. Маъмурий иш юритишда мутахассис ва таржимон

Мутахассис данияларни аниқлаш ва мустаҳкамлашда маъмурий органга кўмаклашиш ёки фикр шаклида ташуутиришлар бериш учун маъмурий иш юритишга жалб қилинади. Мутахассис, агар у зарур биلىм ва кўникмаларга эга бўлмаса, маъмурий иш юритишда иштирок этишдан бош тортишга ҳақли.

Таржима қилиш учун зарур бўлган тилларни, шу жумладан қароқовларнинг имо-ишораларини биладиган шахс таржимондир.

31-модда. Маъмурий иш юритишда иштирок этиш имкониятнинг истисно қилувчи ҳолатлар

Маъмурий органнинг мансабдор шахси маъмурий орган номидан маъмурий иш юритишда иштирок этишга қуйидаги ҳолатларда ҳақли эмас, агар у:

- маъмурий иш юритишда манфаатдор шахс бўлса;
- маъмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахслардан бири билан қариндошлик ёки қайин-бўйинчилик ва қўла-биланчилик муносабатлида бўлса (бўлган бўлса);
- маъмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахслардан бирининг вақли бўлса ёки илгари унинг вақли сифатида айни шу маъмурий иш юритишда иштирок этган бўлса;
- маъмурий иш юритишда иштирок этишга ҳақ этишга кўмаклашувчи шахс сифатида иштирок этаётган бўлса ёки илгари иштирок этган бўлса;

бошқача таразда шахсан, бевосита ёки билвосита маъмурий ишни ҳал этиш натижасидан манфаатдор бўлса ёки унинг ҳолиселигига шубҳа тугдирувчи бошқа ҳолатлар мавжуд бўлса.

Маъмурий ишни ҳал этишга кўмаклашувчи шахсларни рад қилиш тўғрисида ушбу модда биринчи қисмининг иккинчи, учинчи, тўртинчи ва олтинчи хатбошиларига мувофиқ, шунингдек ушбу шахсларнинг маъмурий иш ҳолатлари бўйича илгари ҳулоса берганини ёки уларнинг маъмурий ишни кўриб чиқаётган маъмурий органнинг мансабдор шахсига, маъмурий иш юритишнинг бошқа иштирокчиларига ёки уларнинг вақилларига хизмат юзасидан ёхуд бошқача таразда тобе бўлганлиги асосида арз қилиниши мумкин.

32-модда. Рад қилиш

Маъмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахслар ушбу Қонуinning 31-моддасида назарда тутилган асослардан бири мавжуд бўлган тақдирда, маъмурий органнинг мансабдор шахси ва маъмурий ишни ҳал этишга кўмаклашаётган шахсларни рад қилиш тўғрисида ёзма шаклда арза беришга ҳақли.

Рад қилиш асослантирилган бўлиши ва бу ҳақда маъмурий ҳужжат қабул қилинунига қадар маъмурий иш юритишнинг исталган босқичида арза берилиши мумкин.

Маъмурий органнинг мансабдор шахсини рад қилиш тўғрисидаги арза рад қилиш билдирилаётган мансабдор шахсга ёхуд маъмурий иш юритиш коллегиял орган томонидан амалга оширилаётган бўлса, коллегиял органнинг раисига берилади. Рад қилиш тўғрисидаги аризани қабул қилган маъмурий органнинг мансабдор шахси бир иш куни ичида маъмурий ишни кўриб чиқишни тўхтатиши ва рад қилиш тўғрисидаги аризани рад қилиш ҳақида қарор қабул қилишга ваколатли бўлган шахсга кўриб чиқиш учун бериши керак.

Рад қилиш тўғрисидаги арза бўйича қарорни ўзига нисбатан рад қилиниши ҳақида арз қилинган мансабдор шахсининг бевосита раҳбари, агар рад қилиш маъмурий органнинг мансабдор шахсига нисбатан арз қилинган бўлса, юқори турувчи орган ёки бошқа ваколатли орган қабул қилади.

Маъмурий иш юритиш коллегиял орган томонидан амалга оширилаётган бўлса, рад қилиш тўғрисидаги арза бўйича қарор ушбу орган аъзоларининг оддий кўпчилик овози билан қабул қилинади. Рад қилиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш юзасидан овоз беришда коллегиял органнинг ўзига нисбатан рад қилиш тўғрисида арза берилган аъзоси иштирок этмайди. Агар рад қилиш коллегиял органнинг бутун таркибига нисбатан арз қилинган бўлса, рад қилиш тўғрисидаги қарор худди шу орган томонидан тўлиқ таркибда оддий кўпчилик овоз билан қабул қилинади.

Мазмурий ишни хал этишга кўмаклашадиган шахсларнинг рад қилиши тўғрисидаги ариза мазмурий иш юритишни амалга оширишнинг ҳамда ушбу ариза бўйича тегишли қарор қабул қилладиган мазмурий органининг мансабдор шахсига берилади.

Рад қилиш тўғрисидаги қарор рад қилиш ҳақида ариза берилган пайтдан эътиборан бир иш қунидан кечиктирмасдан қабул қилиниши керак.

Мазмурий ишни кўриб чиқаётган мазмурий органининг мансабдор шахсини, коллежал орган аъзосини ёки коллежал органининг бутун таркибининг рад қилиш тўғрисидаги ариза қаноатлангирлигини тақдирда, бир вақтнинг ўзида ушбу мазмурий ишга кўриб чиқишга ваколатли бўлган шахс (коллектив орган) тайинланади.

Ушбу Қонуннинг 31-моддасида назарда тутилган асослардан бири мавжуд бўлса, мазмурий органининг мансабдор шахси, шунингдек мазмурий ишни хал этишга кўмаклашадиган шахслар ўзини ўзи рад қилиш тўғрисида дарҳол ариза қилиши шарт.

33-модда. Тегишли тарзда хабардор қилиш

Хабарномани топириганини маълум қилинадиган буюртма хат орқали юбориши ёки тилхат олиб топириши ёхуд хабардор қилинганилиги факт қайд этилишини таъминлайдиган ахборот тизимларидан фойдаланган ҳолда хабардор қилиш мазмурий иш юритишда тегишли тарзда хабардор қилиш ҳисобланади. Тегишли хабарнома манфаатдор шахс томонидан олинган пайт хабардор қилиш вақтидир.

Манфаатдор шахслар ўз маъзили ўзгарганлиги тўғрисида мазмурий органга мазмурий ишни юритиш вақтида маълум қилиши шарт. Бундай маълумот мавжуд бўлмаган тақдирда, хабарлар мазмурий органга маълум бўлган охириги маъзилига юборилади ҳамда етказиб берилган деб ҳисобланади.

Агар манфаатдор шахслар ўз телефонлари ва факслари рақамларини, электрон маъзилини мазмурий органга маълум қилган бўлса, улар бу маълумотлар ўзгарганлиги тўғрисида мазмурий органини мазмурий иш юритиш вақтида ёзма шаклда ёки ахборот тизими орқали электрон шаклда хабардор қилиши керак.

Хабарномани манфаатдор шахсга тилхат олиб шахсан топиришининг имкони бўлмаган тақдирда, хабарнома у билан бирга яшайдиган юзга етган оила аъзоларидан бирига ёки бундай шахслар бўлмаса, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига ёки манфаатдор шахсининг иш берувчисига (таълим муассасаси маъмуриятига) тилхат олиб топирилиши мумкин. Хабарномани қабул қилган шахс имконият бўлиши билан уш кечиктирмасдан манфаатдор шахсга топириши шарт.

Хабарномани қабул қилишни рад этиш манфаатдор шахс тегишли тарзда хабардор қилинган деб ҳисобланади. Рад этиш хабарномага белги қўйиш орқали расмийлаштирилади ва хабарнома мазмурий органга қайтарилади. Манфаатдор шахсининг хабарномани қабул қилишни рад

этганилиги тўғрисидаги белги фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи ёки манфаатдор шахсининг иш берувчиси (таълим муассасаси маъмуриятининг мансабдор шахси) томонидан ёхуд иккитадан кам бўлмаган фуқаронинг иъзоси билан тасдиқланади.

Тегишли тарзда хабардор қилиш фактини исботлаш мажбурияти мазмурий органининг зиммасида бўлади.

34-модда. Мазмурий иш юритишда далиллар

Мазмурий иш юритишда далиллар мазмурий ишни тўғри хал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган ҳақиқий ҳолатлар тўғрисидаги ҳар қандай маълумотлардан иборатдир.

Мазмурий органининг мазмурий ишни кўриб чиқаётган мансабдор шахси мазкур ишни ҳолисона, ҳар томонлама ва тўғри кўриб чиқиш учун зарур бўлган далилларни йиғишни амалга оширади.

Мазмурий орган мазмурий иш юритишнинг иштирокчилари томонидан далил сифатида тақдим этиладиган ҳужжатларнинг шаклига ишобтан талаблар қўйишга ҳақиқат эмас, бундан ҳужжатларнинг шакли қонун ҳужжатларида белгиланган ҳоллар мустасно.

35-модда. Далилларни баҳолаш

Мазмурий орган фақат мазмурий ишнинг тўғри хал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган далилларни кўриб чиқишга қабул қилади.

Мазмурий орган ҳар бир далилни ишопчилик, дахлдорлик ва маъбуллиқ нуқтан назаридан ҳамда далилларнинг ҳаммасини етарли даражада тўлқанганлиги бўйича баҳолайди.

Қонун бўйича муайян исботлаш воситалари билан тасдиқланиши керак бўлган ҳолатларни бошқа ҳеч қандай воситалар билан тасдиқлаш мумкин эмас.

36-модда. Мазмурий иш юритиш муддатлари

Агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, мазмурий орган мумкин қадар қисқа муддатларда, аммо ариза мазмурий органга рўйхатга олинган кундан эътиборан, мазмурий ҳужжат мазмурий орган ташаббуси билан қабул қилинадиган тақдирда эса, адресат мазмурий иш юритиш бошланганлиги тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган кундан эътиборан ўттиз иш қунидан кечиктирмай мазмурий ишга кўриб чиқади ва мазмурий ҳужжатни қабул қилади.

Мазмурий органининг ташаббуси билан мазмурий ҳужжатларни қабул қилишнинг энг кўп муддатлари қонун ҳужжатларида белгиланади.

Мазмурий иш юритиш муддати қонунда назарда тутилган ҳолларда мазмурий орган томонидан узайтирилиши мумкин.

Мазмурий иш юритиш муддатининг ўтини ариза мазмурийи оғанда рўйхатга олинган кундан эътиборан бошланади, мазмурийи хужжатни мазмурийи оғанининг ташаббусига кўра қабул қилиш учун эса ушбу муддатнинг ўтини адрасат мазмурийи иш юритиш бошланганлиги ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинган кундан эътиборан бошланади.

Агар ариза тааллуқлилиги бўйича ваколатли мазмурийи оғанига кайта юборилган бўлса, мазмурийи иш юритиш муддатининг ўтини мазмурийи иш юритиш ваколатли оғанига келиб тушиб, рўйхатга олинган кундан эътиборан бошланади.

Мазмурийи иш юритиш муддатлари кунлар, ойлар ва йиллар билан ҳисобланади.

Агар мазмурийи иш юритиш муддати дам олин (байрам) кунда тугаса, шу кундан кейинги иш кунни муддатининг тугаш кунни ҳисобланади.

37-модда. Мазмурийи иш юритишни тўхтатиб туриш

Мазмурийи оғани мазмурийи иш юритишни қуйидаги ҳолатларда тўхтатиб туришга ҳақли:

фуқаролик, иқтисодий, мазмурийи ёки жиноят суд ишларини юритиш тартибига кўрилатган иш юзасидан суднинг ҳаш қилув қарорин қабул қилинганда қалер мазмурийи ишни кўриш мумкин бўлмаганда;

мазмурийи иш юритишда иштирок этаётган жисмоний шахс вафот этганда, агар ҳуқуқий ворисликка йўл қўйилган тақдирда ёки мазмурийи иш юритишда иштирок этаётган юридик шахс қайта ташкил этилганда;

хатоларни тўғрилаш ва етишмаётган хужжатларни тақдим этиш имконияти берилганда;

манфаатдор шахсларнинг узри сабабларга кўра келмаганлиги, агар уларнинг иштироки мазмурийи иш юритишни тамомлаш учун зарур бўлганда; манфаатдор шахснинг талабига кўра мазмурийи оғани томонидан экспертиза тайинланганда.

Мазмурийи иш юритишни тўхтатиб туриш тўғрисидаги хабар манфаатдор шахсларга бир иш кунни ичида юборилади. Мазмурийи иш юритишни тўхтатиб туриш ҳақидаги хабар процессуал хужжат ҳисобланади.

Мазмурийи иш юритишни тўхтатиб туриш мазмурийи иш юритиш муддатлари ўтинининг тўхташига олиб келади.

38-модда. Мазмурийи иш юритишни тиклаш

Мазмурийи иш юритишни тўхтатиб туришига асос бўлган ҳолатлар баргараф этилгач, мазмурийи иш юритиш тикланади. Мазмурийи иш юритишни тиклаш тўғрисидаги хабарнома манфаатдор шахсларга бир иш кунни ичида юборилади.

Мазмурийи иш юритиш тикланган кундан эътиборан мазмурийи иш юритиш муддатларининг ўтини давом этади.

39-модда. Мазмурийи иш юритишни тугатиш

Мазмурийи оғани қуйидаги ҳолатларда мазмурийи иш юритишни тугатишни шарт:

мазмурийи иш мазмурийи оғанида кўриш учун тегишли бўлмаса;

мазмурийи иш юритишнинг айна бир иштирокчилари иштирокидаги, айна бир предмет ва айна бир асослар бўйича мазмурийи иш юкорин турувчи мазмурийи оғанининг ёки суднинг иш юритишда бўлса;

мазмурийи иш ваколатли мазмурийи оғанига кайта юборилган бўлса ёки мазмурийи иш юритишнинг айна бир иштирокчилари иштирокидаги, айна бир предмет ва айна бир асослар бўйича мазмурийи иш мазкур ишнинг ҳал қилишга ваколатли бўлган бошқа мазмурийи оғанининг иш юритишда бўлса;

ушбу мазмурийи оғанида мазмурийи иш юзасидан мазмурийи иш юритишнинг айна бир иштирокчилари билан, айна бир предмет ва айна бир асослар бўйича мазмурийи хужжат қабул қилинган бўлса;

ариза ёки мазмурийи шикоят уни тақдим этган шахс томонидан қақириб олинса;

мазмурийи иш юритиш иштирокчисининг ҳуқуқий мақоми (ҳуқуқий ҳолати) ўзгариши натижасида мазмурийи иш бўйича мазмурийи хужжатни қабул қилиш мумкин бўлмай қолса;

мазмурийи иш юритишни тамомлаш учун иштироки зарур бўлган манфаатдор шахслар узриси сабабларга кўра келмаса;

манфаатдор шахс мавжуд бўлмаса ва мазкур ҳолатда ишда иштирок этувчи жисмоний шахс вафот этганлиги ёки юридик шахс тугатилганлиги натижасида ҳуқуқий ворисликка йўл қўйилмаса.

Мазмурийи иш юритиш қонун хужжатларига мувофиқ бошқа асосларга кўра ҳам тугатилиши мумкин.

Мазмурийи иш юритишни тугатиш процессуал хужжат билан расмийлаштирилади.

Мазмурийи иш юритишни тугатиш ҳақидаги хабар манфаатдор шахсларга бир иш кунни ичида юборилади.

40-модда. Мазмурийи иш юритиш чикни билан боғлиқ харажатлар

Мазмурийи иш юритиш чикни билан боғлиқ харажатлар мазмурийи иш юритишни амалга оширувчи мазмурийи оғани зиммасида бўлади.

Мазмурийи иш юритишда қўшимча харажатларни амалга ошириш, шу жумладан мазмурийи ишнинг ҳал қилишга қўмақлашувчи шахсларнинг иштирок этиши билан боғлиқ харажатлар ҳақини тўлаш ушбу харажатлар мазмурийи иш юритишнинг қайси иштирокчилари илтимосномаси бўйича

ахалга оширилган бўлса, ўша иштирокчининг зиммасидан бўлади.

Маъмурий органларга берилган аризаларни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи ёки йнгим ундирилиши мумкин. Йнгимнинг миқдори маъмурий ишни кўриб чиқиш чоғида маъмурий орган сарфлаган харажатлар доирасида белгиланади.

Маъмурий шикоятлар учун давлат божи ва йнгим ундирилмайди.

3-боб. Маъмурий иш юритиш

41-модда. Маъмурий иш юритишни бошлаш учун асослар

Маицадор шахсинг аризаси (шикоят) ёки маъмурий органнынг танабуеси маъмурий ишни бошлаш учун асос бўлади.

Маъмурий иш юритиш арига маъмурий органда рўйхатдан ўтказилган пайдан эътиборан бошланган ҳисобланади.

Агар маъмурий ишни бошлаш учун маъмурий органнынг ташаббуси асос бўлса, маъмурий иш юритиш эрсаат тегишли тарзда хабардор қилинган пайдан эътиборан бошланган ҳисобланади.

42-модда. Аризанинг мазмуни ва унга қўйилган талаблар

Маъмурий органга берилган аригада қўйилган маълумотлар кўрсатилган бўлиши керак:

- 1) ариза берилган маъмурий органнынг номи;
- 2) ариза – жисмоний шахсинг фамилияси, исми, отасинг исми, унинг яшаш жойи, агар ариза юридик шахс бўлса – унинг номи ва жойлашган ери (почта манзили), шунингдек агар ариза вакил томондан берилган бўлса, вакилнинг номи (фамилияси, исми, отасинг исми) ва манзили;

3) аризачинг талаби;

4) аризага илова қилинган ҳужжатларнинг рўйхати (агар бундай ҳужжатлар мавжуд бўлса);

5) ариза берилган сана.

Ариза аризачи ёки унинг вакили томондан имзоланади. Агар ариза вакил томондан берилган бўлса, унга ишончноманинг ёки вакилнинг ваколатларини тасдиқловчи бошқа ҳужжатнинг қўчирма нусхаси илова қилиниши керак.

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда, бошқа жисмоний ва юридик шахсларнинг маицаатларини қўлаб берилган аризада ўшбу моддада кўрсатилган маълумотлардан ташқари ўз маицаати ҳимоя қилинаётган шахсинг номи (фамилияси, исми, отасинг исми), ушннг манзили (почта манзили) ва қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ахборот кўрсатилган бўлиши керак.

Ариза ва унга илова қилинган ҳужжатларга нисбатан қонун ҳужжатларида бошқа талаблар ҳам назарда тутилган бўлиши мумкин.

Маъмурий орган аризачидан қонун ҳужжатларида назарда тутилмаган ахборотни ёки ҳужжатларни тақдим этишни талаб қилишга, шунингдек аризага ва унга илова қилинган ҳужжатларга нисбатан талаблар қўйишга ҳақли эмас.

Электрон шаклда берилган аризаларда аризачинг электрон манзили ҳамда ягона идентификатори, қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда эса электрон рақамли имзо ва бошқа реқвизитлар кўрсатилиши керак.

Аризада электрон манзилиниг кўрсатилганлиги аризачинг хабарларни ахборот тизими орқали қабул қилишга бўлган розилигидир.

Жисмоний ва юридик шахслар аризаларни оғзаки шаклда беришга ҳам ҳақли, бундан қонун ҳужжатларида тўғридан-тўғри таққиланган ҳоллар мустасно.

43-модда. Аризани рўйхатдан ўтказиш

Маъмурий органга келиб тушган ариза ўша куннинг ўзида рўйхатдан ўтказилиши лозим. Маъмурий орган аризачига ариза рўйхатдан ўтказилганлигини тасдиқловчи тегишли ҳужжат (белги) бериши, ариза электрон шаклда берилган тақдирда эса, ариза рўйхатдан ўтказилганлигини маъмурий органнынг расмий веб-сайтидаги электрон хабар билан, тегишли ёзувга ҳавола билан ёки қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа усул билан тасдиқлаши шарт.

Маъмурий органда аризани рўйхатдан ўтказишни рад этишга йўл қўйилмайди.

44-модда. Маъмурий органга ариза бериш учун зарур ахборотни тақдим этиш

Маъмурий органга ариза бериш учун зарур бўлган ахборот маъмурий органнынг мансабдор шахси ёки ахборотни тақдим этиш ўз ваколатига киритилган бошқа ходими томондан тақдим этилади.

Маълумотнома тарздаги ахборот қонда тарқасида: аризанинг шаклига;

аризанинг мазмунига;

ариза бериш учун зарур ҳужжатлар рўйхатига;

аризанинг шакли ва мазмунига доир талабларни бузиш оқибатларига;

ҳужжатларни қабул қилиш ва бериш вақтига;

аризани кўриб чиқиш муддатлари ва тартибига;

маъмурий ва процессуал ҳужжатлар ҳамда харакатлар устидан шикоят қилиш тартибига оид масалалар юзасидан тақдим этилади.

Мазмурий орган аризалар намуналаридан ва мазмурий иш юритиши билан боғлиқ бўлган хизмат варақаларидан (бланклардан), шунингдек уларни тўлдириб, шу жумладан мазмурий органнинг расмий веб-сайтига жойлаштириш орқали тўлдириб бўйича йўриқномалардан фойдаланишни таъминлаш шарт.

Мазмурий орган аризага қонун ҳужжатларига мунофиқ зарур ёрдам кўрсатиши шарт.

45-модда. Аризага қонундан хатоларни бартараф этиш ва етишмаётган ҳужжатларни тақдим этиш

Агар аризада тўғрилаш мумкин бўлган хатолар мавжуд бўлса, мазмурий орган уларни тўғрилаш учун аризага имконият ва мўддат беради.

Агар аризага доир иловада қонун ҳужжатларига биноан талаб қилинадиган ёки аризага ҳилол қилиётган ҳужжатлар мавжуд бўлмаса, уларсиз мазмурий ҳужжатни қабул қилиш имкони бўлмаган тақдирда, мазмурий орган аризага етишмаётган ҳужжатларни тақдим этиш имкониятини, бунинг учун мўддат белгиланган ҳолда, бериши керак.

Хатоларни бартараф этиш ва етишмаётган ҳужжатларни тақдим этиш учун мазмурий орган томонидан белгиланадиган мўддат, агар қонун ҳужжатларида бошқача қонунда назарда тутилмаган бўлса, беш иш кунидан кам бўлмаслиги лозим. Мазмурий орган аризага имкониятни тақдим этишга биноан ушбу мўддатни беш иш кунидан кам бўлмаган мўддатга узайтириши керак.

Мазмурий иш юритиш мўддатининг ўттиши хатоларни бартараф этиш ва етишмаётган ҳужжатларни тақдим этиш вақтида тўхтатиб турилади.

46-модда. Манфаатдор шахснинг аризасини тааллуқлилиги бўйича ваколатли мазмурий органга юбориш

Талаб қилинаётган мазмурий ҳужжатни қабул қилиш ўз ваколатига қирмайдиган мазмурий органга келиб тушган ариза қонун ҳужжатларига мунофиқ мазмурий ишларни кўриб чиқишга ваколатли бўлган мазмурий органга кўпи билан беш кунлик мўддатда юборилади ва бу ҳақда аризага хабар берилади.

47-модда. Мазмурий ишнинг мазмурий орган мажлисида кўриб чиқиш

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда мазмурий иш мазмурий орган мажлисида (бундан буён матнда мажлис деб юритилади) кўриб чиқиши лозим.

Мазмурий иш мазмурий органнинг ташаббуси билан ёки манфаатдор шахснинг илтимосномаси бўйича ҳам мажлисда кўриб чиқиши мумкин.

48-модда. Мажлис баённомаси

Мазмурий ишнинг мажлисида кўриб чиқиш чоғида мажбурий тартибда баённома юритилади.

Мажлис баённомаси мазмурий ишнинг кўриб чиқишининг барча муҳим ҳолатларини ақс эттириши керак. Мажлис баённомасида, хусусан, қуйидагилар кўрсатилади:

- 1) мажлиснинг санаси ва жойи;
- 2) мажлис бошланган ва тугаган вақт, мажлисдаги танаффуслар ҳақидаги маълумотлар;
- 3) мазмурий органнинг номи, мазмурий орган мансабдор шахсининг фамилияси, исми, отасининг исми ёки мазмурий ишнинг кўриб чиқаётган коллегия органнинг таркиби ва мажлис қотиби;
- 4) адресат – жисмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми, унинг яшаш жойи, агар адресат юридик шахс бўлса – унинг номи ва жойлашган ери (почта манзили), агар иш юритишда вақил иштирок этаётган бўлса, вақилнинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми) ва унинг манзили, шунингдек мазмурий иш юритишда иштирок этувчи ўқинчи шахслар тўғрисидаги маълумотлар;
- 5) мазмурий иш юритишда иштирок этувчи шахсларнинг келганлиги ҳақидаги маълумотлар;
- 6) мазмурий иш юритишда иштирок этувчи шахсларни хабардор қилиш ва уларнинг мажлисга келмаганлиги сабаблари тўғрисидаги маълумотлар;
- 7) мазмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахсларга уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тушунтириб берилганлиги ҳақидаги маълумотлар;
- 8) мазмурий орган мансабдор шахсининг ёки мазмурий ишнинг кўриб чиқаётган коллегия орган раислик қилувчисининг ушбу ишнинг кўриб чиқиш жараёмида қабул қилинадиган процессуал ҳужжатлари;
- 9) мазмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахсларнинг аризалари ва илтимосномалари ҳамда уларнинг кўриб чиқиш натижалари тўғрисидаги маълумотлар;
- 10) тақдим этилган далиллар, экспертларнинг ёзма ҳулосалари, мутахасссларнинг маслаҳатлари ва ҳоким ҳақидаги маълумотлар;
- 11) мазмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахсларнинг, тушунтиришлари, гувоҳларнинг кўрсатувлари, экспертларнинг ўз ҳулосалари юзасидан оғзаки тушунтиришлари, мутахасссларнинг фикрлари, ёзма ва ашёвий далилларни қўздан кечириб маълумотлари.

Мазмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахслар ўзлари муҳим деб ҳисоблайдиган ҳолатларни мажлис баённомасига киритиш хусусида илтимос қилишга ҳақли.

Мазмурий иш яққа тартибда кўриб чиқишда мажлис баённомаси мазмурий органининг ишни кўриб чиқаётган мансабдор шахс ва мажлис қотиб томонидан имзоланади. Мазмурий иш коллегии орган томонидан кўриб чиқилган тақдирда баённома раислик қилувчи ва мажлис қотиби томонидан имзоланади.

49-модда. Мазмурий ишни мажлисда кўриб чиқишнинг кейинга қолдириши

Қўйидагилар мазмурий ишни кўриб чиқишни кейинга қолдириш асослари ҳисобланади:

тегишли тарзда хабардор қилинганлиги тўғрисида маълумотлар мавжуд бўлмаган манфаатдор шахслардан бирининг мажлисга келмаганлиги; мазмурий органининг мазмурий ишни кўриб чиқишга ваколатли бўлган мансабдор шахснинг рад қилиш ҳақидаги аризаининг қамоқлантирилганлиги ёки унинг йўқлиги;

мазмурий иш юритишда иштирок этувчи, мазмурий ишни ўзларисиз кўриб чиқиш мумкин бўлмаган манфаатдор шахсларнинг мажлисда ҳозир бўлмаганлиги;

мажлиснинг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган манфаатдор шахсларнинг мазмурий орган томонидан узрин деб топилган сабабларга қўра келмаганлиги.

Агар мазмурий орган мажлисга келмаганлик сабабларини узрсиз деб топса ёки мазмурий ишни кўриб чиқишнинг манфаатдор шахс қасдан чўзаяпти деб ҳисоблашга асослар мавжуд бўлса, мазмурий орган мазмурий ишни тегишли тарзда хабардор қилинган манфаатдор шахснинг йўқлигида кўриб чиқишга ҳақли.

Манфаатдор шахслар мазмурий ишни улар йўқлигида кўриб чиқиш хусусида илтимос қилишга ҳақли.

Мазмурий орган мазмурий ишни кўриб чиқишнинг кейинга қолдириб, кейинги мажлиснинг вақти ва жойини тайинлайди, бу ҳақда ҳозир бўлган шахсларга тилхат олиб эълон қилади. Мажлисга келмаган ҳамда мазмурий ишни кўриб чиқишда иштирок этиш учун янгидан жалб қилинадиган шахслар кейинги мажлиснинг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилинади.

50-модда. Мазмурий ишни мажлисда кўриб чиқиш тартиби

Мазмурий ишни кўриб чиқиш мазмурий органининг мансабдор шахс томонидан, мазмурий иш коллегии органда кўрилаётганда эса, раислик қилувчи томонидан очилади. Шундан сўнг мазмурий иш юритиш иштирокчиларининг оғзаки тушунтиришлари эшитилади.

Мазмурий иш юритиш иштирокчилари бир-бирига саволлар бериши мумкин.

Шундан кейин мазмурий орган мазмурий ишни ҳал қилишга кўмаклашувчи шахсларнинг тушунтиришларини эшитишга ва бошқа далилларни текширишга ўтади.

Мазмурий иш юритиш иштирокчиларининг, шунингдек мазмурий ишни ҳал қилишга кўмаклашувчи шахсларнинг ёзма тушунтиришлари мажлисда ўқиб эшиттирилиши керак.

Мазмурий иш юритишда иштирок этувчи манфаатдор шахсларнинг илтимосномалари мазмурий иш юритишнинг бошқа иштирокчилари эшитилганидан сўнг кўриб чиқилади.

51-модда. Мажлисда кўриб чиқилган мазмурий иш бўйича мазмурий хужжат қабул қилиш

Мазмурий органининг мансабдор шахс ёки коллегии орган мазмурий ишни мажлисда кўриб чиқиш натижалари бўйича мазмурий хужжат қабул қилади.

Мазмурий хужжатни қабул қилиш бошқа органлар ва мансабдор шахсларнинг кўриб чиқиш натижалари асосида амалга оширилаётган бўлса, бундай кўриб чиқиш ушбу Қонун талабларига мувофиқ амалга оширилиши керак.

4-боб. Мазмурий хужжат

52-модда. Мазмурий хужжатнинг шакли

Мазмурий хужжат ёзма шаклда қабул қилинади. Қонун хужжатларида мазмурий хужжат бошқа шаклда, шу жумладан бошқа тегишли хужжатни бериш ёки муайян ҳаракатларни амалга ошириш йўли билан қабул қилиниши мумкинлиги ҳоллари назарда тутилиши мумкин.

Ёзма мазмурий хужжат мазмурий органининг ваколатли мансабдор шахс ёки коллегии орган аъзолари томонидан имзоланади ва мазмурий органининг муҳри билан тасдиқланади.

53-модда. Мазмурий хужжатнинг мазмуни

Мазмурий хужжат қонуний, асосланган, адолатли, аниқ ва тушунарли бўлиши керак.

Мазмурий хужжатда қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) мазмурий хужжатнинг номи ва у қабул қилинган сана;
- 2) мазмурий хужжатни қабул қилган мазмурий органининг номи ва жойлашган ери (почта манзили);

- 3) маъмурий иш юритиш иштирокчилари тўғрисидаги ахборот;
- 4) маъмурий ҳужжат орқали ҳал қилинадиган масаланинг тавсифи (тавсиф қисми);
- 5) маъмурий ҳужжатнинг асоси (асослантурувчи қисми);
- 6) қабул қилинган қарор баёни (хулоса қисми);
- 7) маъмурий ҳужжат устидан шикоят қилиш мuddати ва тартиби;
- 8) маъмурий органининг маъмурий ҳужжатни қабул қилган мансабдор шахсининг (коллегиял орган аъзоларининг) лавозими, исми ва фамилияси.

Маъмурий ихтиёрийлик (дискрецион ваколат) асосида қабул қилинган маъмурий ҳужжатда куйидагилар назарда тутилиши мумкин:

- 1) муайян ҳуқуқнинг ёки мажбуриятнинг кучга кириши, ўз кучини йўқотиш пайти ёки амал қилиш мuddати;
- 2) муайян ҳолисага ёки келажақда ҳуқуқнинг ёхуд мажбуриятнинг кучга кириши ёки ўз кучини йўқотиши билан боғлиқ бўлган шартга доир кўрсатма;
- 3) маъмурий ҳужжатни бекор қилиш ҳуқуқи ёки келгусида кўшимча фармойишлар бериш ҳуқуқи маъмурий органда сакланиб қолиши тўғрисидаги изох;

адресатга муайян ҳаракатларни амалга ошириш, амалга оширишга йўл қўйиш ёки амалга оширишдан тийиқлини ҳуқуқсизда кўрсатма берувчи кўшимча фармойишлар.

54-модда. Маъмурий ҳужжатнинг асослиги

Маъмурий ҳужжатнинг асослантурувчи қисмида қабул қилинган маъмурий ҳужжатнинг барча ҳақиқий ва юридик асослари келтирилши керак.

Маъмурий ҳужжатни асослантириш чоғида маъмурий орган текширилмаган ёки маъмурий иш юритиш жараёнида маъмурий ишга қўшиб қўйилмаган ёхуд маъмурий иш юритиш иштирокчиларига танишиш имконияти берилмаган далилларга таянишга ҳақли эмас. Агар маъмурий ҳужжатни қабул қилишда маъмурий органга маъмурий ихтиёрийлик (дискрецион ваколат) берилган бўлса, маъмурий ҳужжатнинг асослантурувчи қисмида у ёки бу маъмурий ихтиёрийликка (дискрецион ваколатга) ёхуд ундан воз кечишга сабаб бўлган барча баҳолар, вазлар ва мулоҳазалар баён этилади. Бунда маъмурий орган ўзи қабул қилган маъмурий ҳужжатнинг маъмурий тартиб-таомиллар принципларига мувофиқлигини асослаб бериши керак.

55-модда. Маъмурий ҳужжатнинг кучга кириши

Маъмурий ҳужжат адресат тегишли тарзда хабардор қилинган пайдан эътиборан кучга кирadi.

Адресатни маъмурий ҳужжат тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилиш ушбу Қонуннинг 33-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда маъмурий ҳужжатнинг манфаатдор шахсларга расмий эълон қилиниши ҳам тегишли тарзда хабардор қилиш деб топилади.

Қонун ҳужжатларига мувофиқ адресатга фақат тегишли ҳужжат берилиши керак бўлган ҳолларда ҳужжатнинг адресатга берилиши маъмурий ҳужжат тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилишга тенглаштирилади.

Агар маъмурий ҳужжат қонун ҳужжатлари талабига мувофиқ расмий эълон қилиниши лозим бўлса, у расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга кирadi.

56-модда. Маъмурий ҳужжатни тушунтириб бериш ва уни тузатиш

Маъмурий орган манфаатдор шахсининг илтимосномасига кўра маъмурий ҳужжатнинг мазмунини ўзгартирмаган ҳолда уни тушунтириб бериши, шунингдек ёзувдаги йўл қўйилган хатоларни ва янгилишларни маъмурий ҳужжатнинг моҳиятига дахл қилмаган ҳолда, ўз ташаббусига ёки манфаатдор шахсининг илтимосномасига кўра тузатиши шарт.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳаракатларни амалга оширганилик учун давлат божлари ва бошқа мажбурий тўловлар ундирилмайди.

57-модда. Тегишли ҳужжатни ва унинг дубликатини бериш

Тегишли ҳужжатни берганилик учун қонун ҳужжатларида белгиланган ҳолларда йиғим олинishi мумкин.

Маъмурий ҳужжат асосида берилган ҳужжатларни тўхтатиб туриш, қайта тиклаш ва қайта расмийлаштириш тартиби қонун ҳужжатларида тартибга солинади.

Берилган ҳужжат йўқолган ёки яроқсиз бўлиб қолган тақдирда, манфаатдор шахсининг аризасига кўра янги ҳужжат ёки унинг дубликати қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда берилади.

Маъмурий орган ҳужжатни ёки унинг дубликатини бериш тўғрисидаги ариза қабул қилинган кундан эътиборан беш иш кунидан кўп бўлмаган мuddатда янги ҳужжатни ёки ҳужжат дубликатини бериши (юбориши) шарт, бундан қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар мустасно. Бунда ҳужжатнинг дубликатини берганилик учун йиғим маъмурий орган томонидан аризани олатади тартибда кўриб чиқиш учун тўланадиган, дубликат бериш тўғрисида ариза берилган санада амалда бўлган сумма микдорининг ярмидан ошмаслиги керак.

Янги ҳужжат ёки дубликат бериш учун йигим миқдори ушбу ҳаракатни амалга ошириш учун кетган харажатлардан олиб кетмаслигини керак.

58-модда. Маъмурий ҳужжатнинг амал қилишнинг тугатиши

Маъмурий ҳужжатнинг амал қилиши:
агар маъмурий ҳужжат мuddатли хусусиятга эга бўлса, маъмурий ҳужжатнинг амал қилиш мuddати ўттиши;
маъмурий ҳужжатнинг амал қилишнинг тугатиши билан боғлиқ шартнинг юзага келиши;
маъмурий ҳужжатнинг бекор қилиниши;
тартибга солиш предметининг барҳам топиши муносабати билан тугатилади.
Маъмурий ҳужжатнинг амал қилишнинг тугатиши унинг асосида берилган ҳужжатлар амал қилишнинг тугатилишига олиб келади.

59-модда. Маъмурий ҳужжатни бекор қилиш, ўзгартириш ёки ҳақикий эмас деб топиш

Маъмурий ҳужжат манфаатдор шахснинг аризаси ёки маъмурий шикоятга кўра маъмурий ҳужжатни қабул қилган маъмурий орган, юқори турувчи маъмурий орган томонидан, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда бошқа органлар томонидан ҳам бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши мумкин.

Маъмурий ҳужжатни бекор қилиш ёки ўзгартириш зарурияти қонун ҳужжатларидаги ўзгаришлар, жамоат манфаатларига бўлган таҳдиднинг олдини олиш, маъмурий ҳужжатнинг қонун ҳужжатларига номувофиқлиги аниқланганлиги сабабли юзага келган ҳолларда ва қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда маъмурий орган ўзи қабул қилган маъмурий ҳужжатни ўз ташаббусига кўра бекор қилишга ёки ўзгартиришга ҳақли.

Қонун ҳужжатларида маъмурий ҳужжатлар фақат суд тартибида бекор қилинадиган ёки ўзгартириладиган ҳоллар назарда тутилиши мумкин.

Маъмурий ҳужжат қонун ҳужжатларига мувофиқ эмас деб топилган тақдирда, у маъмурий орган томонидан бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши керак.

Манфаатдор шахснинг ишончи химоя қилиниши лозим бўлган ҳолларда, маъмурий ҳужжатни бекор қилиш ёки ўзгартириш масаласи суд тартибида кўриб чиқилади.

Агар манфаатдор шахс маъмурий ҳужжатнинг қонуний кучига ишониб, маъмурий ҳужжат асосида олинган мол-мулкдан фойдаланган, ўз мулкни тасарруф этиш учун битим тузган ёки маъмурий ҳужжатда белгиланган наф ва имтиёзлардан бошқача тарзда фойдаланган бўлса, унинг ишончи химоя қилиниши лозим.

Манфаатдор шахснинг ишончи қуйидаги ҳолларда химоя қилинмайди, агар:

манфаатдор шахс маъмурий ҳужжат билан боғлиқ бўлган кўшимча мажбуриятларни бажармаган бўлса;

манфаатдор шахс ўзига маъмурий ҳужжат асосида тақдим этилган пул маблағларидан, буюмдан ёки ҳуқуқдан мақсадли фойдаланмаган бўлса;

манфаатдор шахс маъмурий ҳужжатнинг тайрихукукқийлигини билган ёки ўз айбига кўра бу ҳақда билмаган бўлса;

маъмурий ҳужжат алдан, таҳдидлар ёки маъмурий органга бошқача тарзда тайрихукукқий таъсир кўрсатиш оқибатида қабул қилинган бўлса;

қонун манфаатдор шахслар ишончининг химоясини ҳисобга олмаган ҳолда маъмурий ҳужжатни бекор қилишнинг талаб этса.

Агар қонунда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, ушбу модда еттинчи қисмининг иккинчи – бешинчи хатбошиларида назарда тутилган ҳолларда тайрихукукқий маъмурий ҳужжат орқага қайтиш кучи билан, уни бекор қилишнинг ёки йўқ қилишнинг аниқ пайтини белгилаш орқали бекор қилиниши мумкин.

Манфаатдор шахснинг ишончидан қатъи назар, қонун ҳужжатларига мувофиқ эмас деб топилган маъмурий ҳужжат, агар унинг сақлаб қолиниши жамоат манфаатларига таҳдид солаётган бўлса, маъмурий орган томонидан бекор қилиниши мумкин.

Манфаатдор шахсга маъмурий ҳужжатнинг қонуний кучига ишонинг сабабли келиб чиққан ёки муқаррар бўлган мулкий зарарнинг ўрни қолланади.

Мулкий зарарнинг ўрнини қоплаш маъмурий ҳужжатнинг мазмунига кўра манфаатдор шахс олиши керак бўлган наф миқдоридан ошмаслиги керак. Мулкий зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги талаб манфаатдор шахс маъмурий ҳужжат бекор қилинганлиги ҳақида хабардор қилинган пайтдан эътиборан бир йил ичида тақдим этилиши мумкин.

Қонун ҳужжатларига мувофиқ қабул қилинган маъмурий ҳужжат қуйидаги ҳолларда маъмурий орган томонидан бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши мумкин:

қонун талабларига мувофиқ ёки бундай имконият бевосита маъмурий ҳужжатнинг ўзида назарда тутилган бўлса;

агар кейинчалик ўзгарган ҳақикий ҳолатлар туфайли ёки қонун ҳужжатларидаги ўзгаришлар асосида жамоат манфаатларига зарар етишининг олдини олиш мақсадида маъмурий ҳужжатни бекор қилиш зарур бўлса;

агар маъмурий ҳужжат билан кўшимча мажбуриятлар боғлиқ бўлса ва манфаатдор шахс уларни бажармаган бўлса;

агар манфаатдор шахс маъмурий ҳужжат асосида ўзига берилган пул маблағларидан, буюмдан ёки ҳуқуқдан мақсадли фойдаланмаётган бўлса;

агар маъмурий хужжатни бекор қилиш ёки ўзгартриш ушбу хужжат юборилган манфаатдор шахс фойдасига амалга оширилса ва бунда бошқа манфаатдор шахсларга кийинчилик тутилмаса.

Худди шундай мазмундаги маъмурий хужжатни такроран қабул қилиш учун бошқа асослар мавжуд бўлган ҳолларда, маъмурий хужжатни тегишли асосларда бекор қилишга ёки ўзгартришга йўл қўйилмайди.

Қонун хужжатларига мувофиқ қабул қилинган маъмурий хужжат фақат ушбу модда ўн иккинчи қисмининг иккинчи, тўртинчи ва бешинчи хатбoshiларига назарда тутилган ҳолларда, уни бекор қилиш учун аниқ пайтани белгилаш орқали, орқага қайтиш қучи билан бекор қилиниши мумкин.

Илгарн қабул қилинган маъмурий хужжатни бекор қилиш ёки ўзгартриш тўғрисидаги маъмурий хужжатни қабул қилаётганда маъмурий орган бекор қилинаётган ёки ўзгартрилаётган маъмурий хужжатнинг қайси қисми ва қайси вақтдан эътиборан ўз қучини йўқотишини белгилаши керак.

Маъмурий хужжат қонунда белгиланган тартибда суд томонидан ҳақиқий эмас деб топиллиши мумкин.

60-модда. Маъмурий хужжатни бекор қилиш тартиб-таомили

Маъмурий хужжатни манфаатдор шахс фойдасига бекор қилиш мажлис ўтказмасдан амалга оширилиши мумкин.

Маъмурий хужжатни манфаатдор шахс манфаатларига зид равишда бекор қилиш, агар қонунда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, уни мажлисида қайта кўриб чиқиш орқали амалга оширилади.

Агар маъмурий хужжатни бекор қилиш бир манфаатдор шахс фойдасига, аммо бошқа манфаатдор шахснинг манфаатларига зид равишда амалга оширилаётган бўлса, ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган қондалар қўлланилади.

61-модда. Маъмурий хужжат бекор қилинган тақдирда хужжатлар, буюмлар ва пул маблағларини қайтарини

Маъмурий хужжат бекор қилинган тақдирда унинг асосида берилган хужжатлар, буюмлар ва пул маблағлари, агар қонунда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, уларга эгалик қилаётган шахслар томонидан қайтариб берилиши лозим.

5-боб. Маъмурий шикоят бўйича иш юритилиш

62-модда. Маъмурий шикоят предмети

Ушбу бобда белгиланган тартибда:

маъмурий хужжатлар устидан; процессуал хужжатлар устидан, агар уларнинг устидан шикоят қилиш ушбу Қонунда назарда тутилган бўлса;

маъмурий ҳаракатлар устидан, шу жумладан маъмурий хужжатни қабул қилишни рад этиш ёки уни тегишли муддатда қабул қилмаганлик устидан шикоят қилиниши мумкин.

63-модда. Маъмурий шикоят қилиш тартиби

Манфаатдор шахс маъмурий шикоятни қонун хужжатларига мувофиқ маъмурий шикоятларни кўриб чиқишга ваколатли бўлган юқори турувчи маъмурий органга ёки бошқа ваколатли маъмурий органга устидан шикоят қилинаётган маъмурий хужжатни, процессуал хужжатни қабул қилган ёхуд маъмурий ҳаракатни амалга оширган маъмурий орган орқали бериши мумкин.

Маъмурий шикоятни олган маъмурий орган у қелиб тушган пайтдан эътиборан уч иш қуни ичида маъмурий шикоятни юқори турувчи органга ёки ушбу маъмурий шикоятни кўриб чиқишга ваколатли бўлган бошқа маъмурий органга маъмурий иш билан бирга юборади.

Манфаатдор шахс маъмурий хужжат устидан берилган маъмурий шикоятни маъмурий тартибда кўриб чиқиш натижаларидан норози бўлган ёки юқори турувчи маъмурий орган мавжуд бўлмаган тақдирда, маъмурий хужжат устидан судга шикоят қилишга ҳақли.

Қонун хужжатларида маъмурий хужжат устидан маъмурий шикоят берилиши мумкин бўлган бошқа орган белгиланиши мумкин.

64-модда. Маъмурий шикоятни бериш муддати

Агар қонунда бошқача қонда назарда тутилмаган бўлса, маъмурий шикоят маъмурий хужжат, процессуал хужжат тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган пайтдан ёки манфаатдор шахсга маъмурий ҳаракат ҳақида маълум бўлган пайтдан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай берилиши мумкин.

Маъмурий шикоят бериш муддати, агар у узрли сабабга кўра ўтказиб юборилган бўлса, шикоятни кўриб чиқувчи маъмурий орган томонидан тикланиши мумкин.

65-модда. Маъмурий шикоятнинг шакли ва мазмуни

Маъмурий шикоят ёзма, орғаки ёки электрон шаклда берилади ва унда қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:

- 1) маъмурий хужжатни қабул қилган маъмурий органнинг номи;

2) шикоят берган аризаچининг (унинг вакилининг) фамилияси, исми, отасининг исми ва яшаш жойи, юридик шахс учун эса — унинг номи ва жойлашган ери (почта манзили);

3) аризаچининг талаблари;

4) илова қилинаётган ҳужжатларнинг рўйхати (мавжуд бўлган тақдирда);

5) ариза берилган сана.

Маъмурий шикоят манфаатдор шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади. Агар шикоят вакил томонидан берилган бўлса, унга ишончноманинг ёки вакилнинг ваколатларини тасдиқловчи бошқа ҳужжатнинг кўчирма нусхаи илова қилиниши керак.

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда, бошқа жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини химоя қилиш мақсадида берилган маъмурий шикоятда ушбу моддада санаб ўтилган маълумотлардан ташқари манфаатларини кўзлаб шикоят берилётган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми) ва унинг манзили ҳамда қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ахборот кўрсатилиши керак. Қонун ҳужжатларида маъмурий шикоятга ва унга илова қилинадиган ҳужжатларга доир бошқа талаблар ҳам назарда тутилиши мумкин.

Маъмурий орган маъмурий шикоятга ва унга илова қилинадиган ҳужжатларга нисбатан қонун ҳужжатларида назарда тутилмаган талаблар қўйишга ҳақли эмас.

Жисмоний шахс отзаки шикоят қилаётганда ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни, юридик шахснинг вакили эса ўз ваколатларини тасдиқлайдиган ва ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни тақдим этиши керак.

Электрон шаклда берилмадиган шикоятларда аризаچининг электрон манзили ва ягона идентификатори, қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда эса электрон рақамили имзо ва бошқа реқвизитлар кўрсатилиши керак.

Шикоятда электрон манзининг кўрсатилганлиги аризаچининг хабарномаларни ахборот тизими орқали электрон шаклда қабул қилишга бўлган розилигидир.

66-модда. Маъмурий шикоятни кўриб чиқиш

Маъмурий шикоят ушбу Қонуннинг 3-бобида назарда тутилган қондалар бўйича кўриб чиқилади.

Маъмурий шикоятни кўриб чиқиш чоғида юқори турувчи маъмурий орган маъмурий ишни тўлиқ ҳажмда кўриб чиқади.

67-модда. Маъмурий шикоятни кўриб чиқиш муддати

Агар қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, юқори турувчи маъмурий орган ёки бошқа ваколатли орган маъмурий шикоят бўйича ўттиз иш куни ичида қарор қабул қилиниши шарт.

Маъмурий шикоят бўйича белгиланган муддатда қарор қабул қилилмаган тақдирда, манфаатдор шахс маъмурий ҳужжат, процессуал ҳужжат ёки маъмурий ҳаракат устидан суд тартибида шикоят қилишга ҳақли.

68-модда. Маъмурий шикоятни чакириб олиш

Маъмурий шикоят берган шахс шикоят бўйича қарор қабул қилингунига қадар уни чакириб олишга ҳақли. Маъмурий шикоятни чакириб олиш ёзма ёки электрон шаклда расмийлаштирилади.

69-модда. Маъмурий шикоят бўйича қарор

Юқори турувчи маъмурий орган ёки бошқа ваколатли орган маъмурий шикоят бўйича қуйидаги қарорлардан бирини қабул қилишга ҳақли:

шикоят қилинган маъмурий ёки процессуал ҳужжатни ўзгартириш ва қолдириш;

шикоят қилинган маъмурий ёки процессуал ҳужжатга ўзгартiriшлар киритиш;

маъмурий ёки процессуал ҳужжатни беқор қилиш ва зарурат бўлганда янги ҳужжат қабул қилиш.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган қарорларни қабул қилиш мумкин бўлмаганда ёки мақсадга мувофиқ бўлмаганда, маъмурий ҳаракатлар устидан шикоят қилинганда, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда, юқори турувчи маъмурий орган ёки бошқа ваколатли орган муайян маъмурий ҳужжатни, процессуал ҳужжатни қабул қилиш ёки муайян маъмурий ҳаракатни амалга ошириш мажбуриятини маъмурий органининг зиммасига юклатиши мумкин.

Манфаатдор шахс маъмурий шикоят бўйича қабул қилинган қарорга рози бўлмаган тақдирда, агар қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, унинг устидан ўттиз календарь кун ичида суд тартибида шикоят қилишга ҳақли.

70-модда. Шикоят қилинганда маъмурий ҳужжатнинг амал қилишини тўхтатиб туриш

Агар қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, маъмурий ҳужжат устидан шикоят қилинганлиги маъмурий шикоят маъмурий органда рўйхатдан ўтказилган пайтдан эътиборан унинг амал қилишини ва ижро этилишини тўхтатиб туради.

6-боб. Ижро ишнинг юритиши

71-модда. Маъмурий ҳужжатнинг ижросини таъминлайдиган орган

Агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, маъмурий ҳужжатни қабул қилган маъмурий орган унинг ижросини таъминлайди.

72-модда. Маъмурий ҳужжатни ихтиёрий ижро этиш муддат

Маъмурий орган томонидан маъмурий ҳужжатни ихтиёрий ижро этиш учун белгиланган мuddат, агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, адресат қабул қилинган маъмурий ҳужжат тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган кундан эътиборан беш календарь кундан кам бўлмаслиги керак.

73-модда. Маъмурий ҳужжатни ихтиёрий ижро этиш усули

Адресат маъмурий ҳужжатда белгиланган ижро этиш тартиби доирасида маъмурий ҳужжатни ўзи учун энг мақбул бўлган қонуний усуллар ва воситалар орқали ижро этишга ҳақли.

Ихтиёрий ижро этиш усули маъмурий ҳужжат талабларининг тегишли тарзда ва ўз вақтида ижро этилишини таъминлаши керак.

74-модда. Маъмурий ҳужжатнинг мажбурий ижро этилишига нўл қўйилмаслиги

Маъмурий ҳужжатни мажбурий ижро этиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Маъмурий ҳужжат бўйича ўз мажбуриятларини ихтиёрий равишда, тегишли тарзда ва тегишли мuddатда бажараётган шахсга нисбатан маъмурий ҳужжатни мажбурий ижро этишининг ҳеч бир чораси қўлланиши мумкин эмас.

Агар адресат маъмурий ҳужжатни мажбурий ижро этиш чораларини қўллаш таҳдиди остида ихтиёрий равишда ижро этишга розилик билдирса ва ўз мажбуриятларини бажаришга киришса, тайинланган мажбурий ижро этиш чораси адресат маъмурий ҳужжатни виждонан ва тегишли тарзда бажараётганда ижро этилмаслиги керак.

Адресатнинг ўз мажбуриятларини тўлиқ бажарганлиги мажбурий ижро этиш чораси қўлланилишини дарҳол бекор қилади.

75-модда. Мажбурий ижро чоралари

Маъмурий орган қонунда назарда тутилган ҳолларда қуйидаги мажбурий ижро чораларини қўллашга ҳақли:

пулга оид мажбурилов;
маъмурий ҳужжатда назарда тутилган ҳаракатларни маъмурий орган ёки бошқа шахс томонидан қарздор ҳисобига амалга ошириш;
беvosита мажбурилов.

Мажбурий ижро чораси маъмурий органнинг ижро ҳужжати билан расмийлаштирилиши керак. Тегишли ижро ҳужжатини қабул қилмай туриб, мажбурий ижро чораларини қўллашга йўл қўйилмайди.

Маъмурий орган мажбурий ижро чорасини тайинлашда маъмурий тартиб-таомиллар принципларига амал қилиши керак.

Агар тайинланган мажбурий ижро чораси маъмурий ҳужжат талабларининг тегишли тарзда ва ўз вақтида ижро этилишини таъминлмаган бўлса, маъмурий орган оғирроқ мажбурилов чорасини қўллашга ҳақли.

Қонунда бошқа мажбурий ижро чоралари ҳам назарда тутилгани мумкин.

76-модда. Маъмурий органнинг ижро ҳужжати

Маъмурий ҳужжат адресат томонидан тегишли тарзда ва тегишли мuddатда ижро этилмаган тақдирда унинг мажбурий ижросини таъминловчи процессуал ҳужжат маъмурий органнинг ижро ҳужжатиدير. Агар ушбу бобда ёки бошқа қонунда ўзгача қоида назарда тутилмаган бўлса, ижро ҳужжатларига нисбатан ушбу Қонуннинг 4-бобида назарда тутилган талаблар ва қондалар қўлланилади.

Агар қонунда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, ижро ҳужжати маъмурий орган томонидан ўз ташаббусига қўра ёки ижро этилаётган маъмурий ҳужжат маъмурий иш юритиш бошқа иштирокчисининг қайси талаби натижасида қабул қилинган бўлса, уша талабга қўра, ихтиёрий ижро этиш мuddати ўтган уч иш куни ичида қабул қилинади.

Маъмурий органнинг ижро ҳужжати фақат ёзма шаклда қабул қилинади ва у ушбу Қонуннинг 33-моддасида назарда тутилган тартибда хабардор қилиш мақсадида адресатга, шунингдек маъмурий ҳужжатнинг мажбурий ижро этилишини талаб қилаётган шахсга бир иш куни ичида юборилиши керак.

Ижро ишнинг юритишда маъмурий ҳужжат бўйича ўз мажбуриятларини бажармаганлиги ёки тегишли тарзда бажармаганлиги учун ўзига нисбатан ижро ҳужжати қабул қилинган адресат – мажбуриятли шахс, ижро ҳужжати қайси шахснинг фойдасига ёки қайси шахс манфаатларини кўзлаб қабул қилинган бўлса, уша шахс ундирувчи бўлади.

77-модда. Ижро ҳужжатини ижро этиш

Агар қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ижро ҳужжати мажбуриятли шахс унинг қабул қилинганлиги тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган пайтдан эътиборан камида беш кун ўтган ижро этилади.

Мажбуриятли шахсни тегишли тарзда хабардор қилиш имкони бўлмаган тақдирда, ижро ҳужжати тегишли тарзда хабардор қилиш имконсизлиги фактни расмийлаштирилган пайтдан эътиборан беш кун ўтгач кучга кирди ва ижро этилади.

78-модда. Пулга оид мажбурлов

Пулга оид мажбурлов ундирилиши лозим бўлган муайян суммани тайинлашда ёки ўтказиб юборилган хар бир кун учун пеня тўлашда ифодаланishi мумкин.

Пулга оид мажбурловнинг энг кўп миқдорлари қонун ҳужжатларида белгиланади.

79-модда. Маъмурий ҳужжатда назарда тутилган ҳаракатларнинг маъмурий орган ёки бошқа шахс томонидан қарздор ҳисобига амалга ошириш

Агар маъмурий ҳужжатда назарда тутилган бирор-бир ҳаракатни амалга ошириш мажбурияти адресат томонидан бажарилмаётган бўлса, аммо у бошқа шахс томонидан бажарилиши мумкин бўлса, маъмурий орган ушбу ҳаракатни мажбуриятли шахс ҳисобидан амалга ошириш учун бошқа шахсни жаъб этиши мумкин. Агар қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, маъмурий ҳужжатнинг ижросини таъминловчи орган ушбу ҳаракатни мажбуриятли шахс ҳисобидан ўзи амалга оширишга, агар бу мумкин бўлса, ҳақли.

80-модда. Бевосита мажбурлов

Агар энгилроқ чоралар маъмурий ҳужжатнинг ижросини таъминлай олмаса ёки объектив ҳолатларга кўра уларни қўллаш мумкин бўлмаса, маъмурий ҳужжатнинг ижросини таъминловчи орган, ўзида тегишли ваколатлар мавжуд бўлган тақдирда, мажбуриятли шахсни қонунда белгиланган тартибда маъмурий ҳужжат бўйича ўз мажбуриятларини бажаришга бевосита мажбурлашга, бундай ваколатлар мавжуд бўлмаганда эса тегишли ижро ҳужжатини ижро этиш борасида кўмаклашиш учун ваколатли давлат органига мурожаат қилишга ҳақли.

81-модда. Мажбурий ижро чораларини қўллаш тўғрисида огоҳлантириш

Ушбу Қонуннинг 75-моддасида назарда тутилган ҳолда маъмурий орган мажбуриятли шахсга мажбурий ижро чораларини қўллаш тўғрисида огоҳлантириш юбориши ва маъмурий ҳужжатни ихтиёрий ижро этиш учун кўшимча муддат белгиланиши мумкин. Агар мажбуриятли шахс белгиланган

кўшимча муддатда ўз мажбуриятларини бажармаса, маъмурий орган мажбурий ижро чорасини бир иш куни ичида қўлайди.

82-модда. Маъмурий орган томонидан маъмурий ҳужжат бўйича ўз мажбуриятларини бажармаслик

Агар маъмурий орган ўзи қабул қилган маъмурий ҳужжат бўйича ўз мажбуриятларини маъмурий ҳужжатда белгиланган ижро муддати ичида ёки, агар бундай муддат белгиланмаган бўлса, маъмурий ҳужжат қабул қилинган кундан эътиборан ўн кун ичида тегишли тарзда бажармаса, манфаатдор шахс бундай бажармаганлик устидан маъмурий ҳужжат устидан шикоят қилиш учун белгиланган тартибда шикоят қилишга ҳақли.

83-модда. Ижро ишни юритишдаги харajatлар

Агар қонунда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, маъмурий ҳужжатни мажбурий ижро этиш бўйича қилинган харajatларнинг ўрни мажбуриятли шахс ҳисобидан қопланади.

7-боб. Яқинловчи қоидалар

84-модда. Маъмурий регламентлар

Агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, маъмурий ишларни ҳал қилиш, маъмурий ва процессуал ҳужжатларни қабул қилиш, маъмурий ҳужжатларни ижро этиш, шунингдек маъмурий шикоятларни кўриб чиқиш бўйича маъмурий органлар фаолиятининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олувчи маъмурий регламентлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

85-модда. Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганликда айбдор шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

86-модда. Ушбу Қонуннинг ижросини, ижрочиларга етказилишини, моҳияти ва аҳамияти тушунтирилишини таъминлаш

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва бошқа манфаатдор ташкилотлар ушбу Қонуннинг ижросини, ижрочиларга етказилишини ҳамда моҳияти ва аҳамияти тушунтирилишини таъминласин.

**87-модда. Қонуи ҳужжатларини ушбу Қонунга
мувофиқлаштириш**

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:
ҳукумат қарорларини ушбу Қонунга мувофиқлаштиради;
давлат бошқаруви органлари ушбу Қонунга зид бўлган ўз норматив-
ҳуқуқий ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини
таъминласин.

88-модда. Ушбу Қонуннинг кучга кириши

Ушбу Қонун расмий эълон қилинган кундан эътиборан ўн икки ой
ўтгач кучга киради.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Ш.Мирзиёев

Тошкент шаҳри,
2018 йил 8 январь
№ 3РҚ-457